

Цимбалюк Я.О.,
здобувачка ступеня бакалавра
Кужелєв М.О.,
доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів
Національний університет «Києво-Могилянська Академія»
м. Київ, Україна

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БАНКІВНИЦТВА В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Розвиток банківської системи, як складової фінансової системи держави, є важливою складовою розвитку національної економіки. Повномасштабне вторгнення РФ спричинило багато викликів для вітчизняного банківництва, адаптація до яких стала підґрунтям для реалізації унікальних шляхів розвитку банківської системи України. Дослідження сучасних тенденцій може стати основою для прогнозування особливостей подальшого функціонування банківського сектору та економіки держави в цілому, що й зумовлює актуальність дослідження.

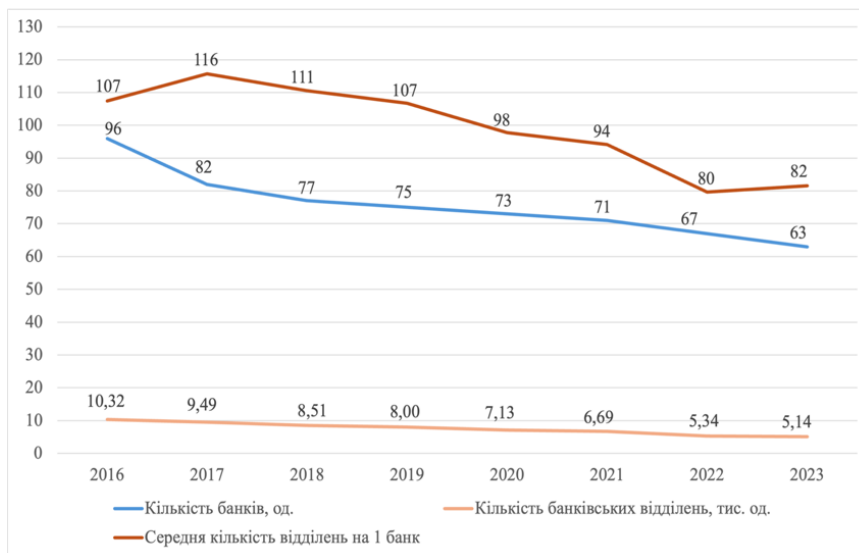
До основних проблем банківської системи України, спричинених війною, можна віднести нестачу трудових ресурсів, фінансові втрати та посилення інфляційних ризиків [1; 2]. Перша проблема виникла переважно внаслідок різкого зменшення чисельності працездатного населення держави через міграцію. Зокрема, за даними Центру економічної стратегії, упродовж періоду з кінця лютого 2022 року по кінець червня 2023 орієнтовно 5,6–6,7 млн осіб покинули Україну через війну, з них найбільшу частку (18 %) становили жінки віком 35-49 років [3]. Фінансові ж втрати стали наслідком ряду факторів, серед яких зменшення доходів населення й попиту на депозити і кредити, втрати за виданими кредитами, та зниженням корпоративного кредитного портфелю [4].

Незважаючи на негативний вплив війни на банківський сектор, фінансові результати банків свідчать про його розвиток (рис. 1).

Рис. 1 Фінансові результати банківського сектору України
Джерело: [4]

Перш за все, у зв'язку з нестачею трудових ресурсів, тимчасовою окупацією частини території держави та необхідністю в зменшенні витрат, в Україні суттєво зменшилась кількість банківських відділень [5]. І, хоч поступове скорочення кількості структурних підрозділів банків було характерним для країни і до повномасштабного вторгнення, війна стала поштовхом до більш різких змін (рис. 2).

Рис. 2 Співвідношення кількості відділень до кількості банків у 2016-2023 рр.
Джерело: [4; 6]

Одним з наслідком цього стало посилення тенденції цифровізації банківських послуг. Зокрема, популярності в Україні набуває онлайн-банкінг, або ж необанкінг, тобто банки без відділень. Так, незважаючи на падіння показників банківського сектору після початку війни, вже у 2023 році кількість користувачів таких банків збільшилась на 42% порівняно з 2021 роком, а у 2028 році за прогнозом має перевищити позначку у 1,5 млн осіб (рис 3).

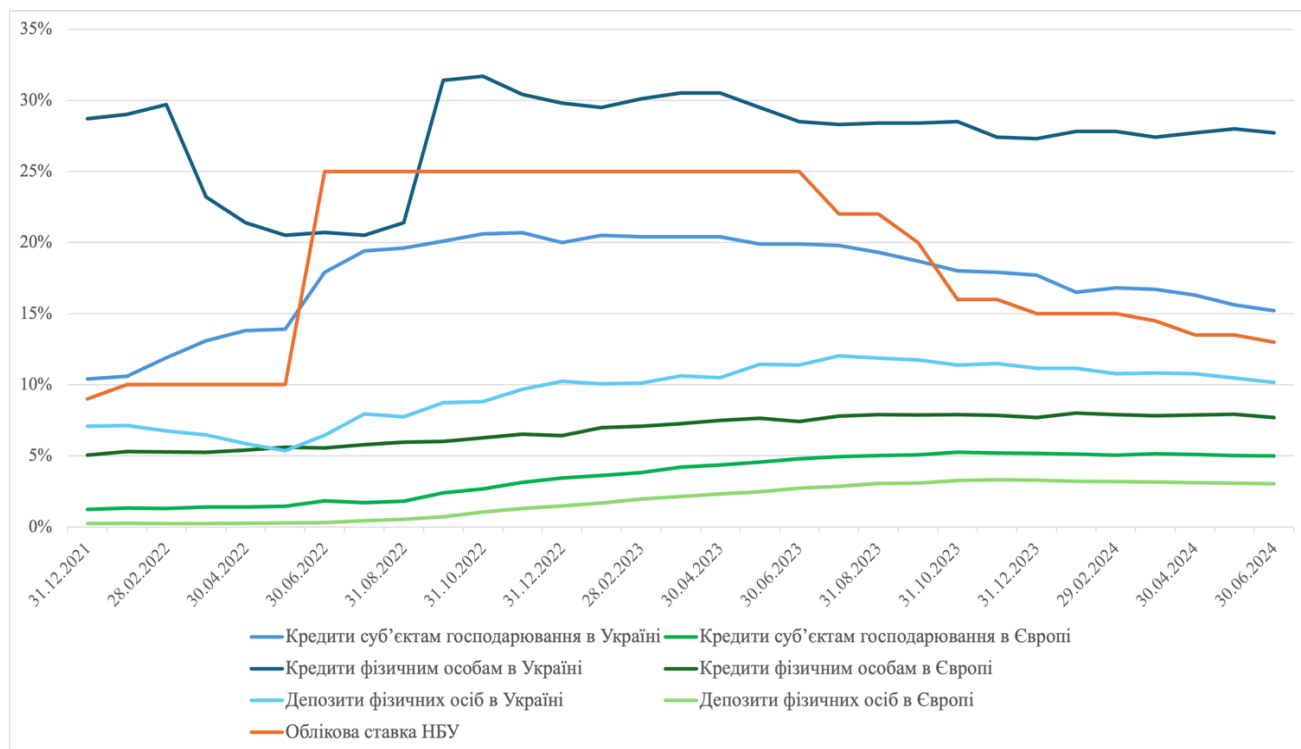
Рис. 3 Кількість користувачів онлайн-банків в Україні за роками, тис. ос.
Джерело: [7]

Наступною тенденцією розвитку банківського сектору України в умовах війни є посилення ролі держави. Як і до повномасштабного вторгнення, так і впродовж нього, на державні банки, яких станом на 2023 рік всього п'ять, припадає приблизно половина загальних активів сектору [4]. Крім того, саме через банки здійснюється підтримка населення. Так, вісім банків є партнерами державної програми “еОселя”, у дванадцяти - можна відкрити картку “еВідновлення”, а в одинадцяти – “Національний кешбек” [8]. Крім того, у 2023 році за державною програмою “Доступні кредити 5-7-9” було видано 90% нових кредитів бізнесу в Україні [9].

Наступною важливою складовою розвитку українського банківського сектору є вдосконалення механізмів кіберзахисту з метою забезпечення банківської системи від хакерських атак, особливо актуальних під час війни. Значним кроком на цьому шляху стала постанова Правління Національного банку України від 12 серпня 2022 року № 178 "Про затвердження Положення про організацію кіберзахисту в банківській системі України та внесення змін до Положення про визначення об'єктів критичної інфраструктури в банківській системі України". Згідно зі статтею 11 цього положення Національний банк України є відповідальним за створення та належне функціонування Центру кіберзахисту [10]. Цей центр забезпечує діяльність команди реагування на кіберінциденти в банківській системі України CSIRT-NBU, інформування вітчизняних банків про кіберзагрози, налагодження інформаційного обміну між банками тощо [10]. Банки своєю чергою зобов'язані створити підрозділ з питань кіберзахисту, який буде відповідальним, зокрема, за здійснення інформаційного обміну та заходів з протидії кіберзагрозам, або покласти відповідні функції на підрозділ інформаційної безпеки [10].

Головним завданням центрального банку є забезпечення стабільності національної валюти. Для цього він прагне використовувати традиційні інструменти монетарного регулювання, а саме: регулювання процентних ставок, інтервенції валют, адміністративні обмеження, регулювання грошової маси тощо [11].

Особливістю розвитку та функціонування Національного банку України як ключової складової банківської системи в умовах війни є пріоритетність стримування інфляційних процесів. Основним інструментом цього стримування стало різке підвищення облікової ставки з 10% до 25% річних у червні 2022 року [4]. Для порівняння, рекомендована облікова ставка у країнах Європи наразі становить 3% річних [12]. Підвищення облікової ставки спричинило, здорожчання кредитів у банках другого рівня, що відповідно зменшило попит населення на них. Наразі процентні ставки за кредитами для фізичних осіб в Україні перевищують середньоєвропейські приблизно в 3,5 рази (рис. 4).

Рис. 4 Облікова ставка НБУ, відсоткові ставки за кредитами й депозитами в Україні та Європі протягом 31.12.2021-30.06.2024, % річних
Джерело: [4; 13; 14]

Одним з наслідків таких змін стала тенденція до диверсифікації джерел доходу та створення інноваційних послуг. Відповідно окрім традиційних банківських послуг банки також пропонують сучасні послуги за допомогою відповідних сервісів, застосунків тощо.

Таким чином, повномасштабна війна, наслідком якої стали нестача трудових ресурсів, фінансові втрати банків та посилення інфляційних ризиків, спричинила значні зміни в банківському секторі України, водночас ставши підґрунтям для його розвитку за унікальними тенденціями. Серед цих тенденцій варто виділити цифровізацію банківських послуг, посилення співпраці держави та вітчизняних банків, вдосконалення системи кіберзахисту банківського сектору, а також розширення різноманітності банківських послуг.

ДЖЕРЕЛА

1. Руцишин М.Н., Пелех О. Р., Козак А. Р., Криворучко Н. М. Сучасний стан банківської системи України та перспективи її розвитку. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету*. 2024. №75. С.27–36.
2. Кужелєв М.О., Нечипоренко А.В. Вплив монетарних інструментів на ринок праці України в умовах війни. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій*. 2023. №2(12). С. 135–143.

3. Біженці з України: хто вони, скільки їх та як їх повернути? Друга хвиля дослідження - Центр економічної стратегії / Г. Вишлінський та ін. *Центр економічної стратегії*. URL: <https://ces.org.ua/refugees-from-ukraine-ukr-final-report/>
4. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>
5. Матвійчук Н. М. Сучасні тенденції розвитку державних банків в Україні. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. № 6(06). С. 86–91.
6. Кількість банків в Україні (2008-2024). *Мінфін*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/.4>
7. Digital Banks - Ukraine | Statista Market Forecast. *Statista*. URL: <https://www.statista.com/outlook/fmo/banking/digital-banks/ukraine#users>
8. Державні послуги онлайн. *Дія*. URL: <https://diia.gov.ua>
9. Бігун Н. Уряд переорієнтовує програму «Доступні кредити 5-7-9%» на інвестиційні цілі. *Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-pereorientoivuie-prohamu-dostupni-kredyty-5-7-9-na-investytsiini-tsili-nadiia-bihun>.
10. Про затвердження Положення про організацію кіберзахисту в банківській системі України та внесення змін до Положення про визначення об'єктів критичної інфраструктури в банківській системі України : Постанова НБУ від 12.08.2022 № 178. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_12082022_178
11. Baranovskyi, O. I., Zherlitsyn, D. M., Nechyporenko, A. V., Sokyрко, O. S. Econometric models of monetary policy effectiveness in Ukraine. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2019. Vol 3. № 30. P. 226–235.
12. Eurocontrol Standard Inputs for Economic Analyses - 46 Discount rate. *Aviation Intelligence Portal*. URL: <http://surl.li/untzmt>
13. Bank interest rates - deposits from households with an agreed maturity. *ECB Data Portal*. URL: <https://data.ecb.europa.eu/data/datasets/MIR/MIR.M.U2.B.L22.A.R.A.2250.EUR.N>
14. Bank interest rates - Bank interest rates - loans to households for consumption. *ECB Data Portal*. URL: <https://data.ecb.europa.eu/data/datasets/MIR/MIR.M.U2.B.A2B.A.R.A.2250.EUR.N>